

Hayat

*Hayata, daima hayat.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 29, Teşrinievel, 1929 .Sayı:142

Yazılar vs yazarlara

29 Teşrinievel
Yüksek tahsil meselesi
Ressamlarımızı anlamak
Bir cenaze alayı
Ahlak terbiyesi
Eğmont
29 - 30 Teşrinievel 1339
Frine'nin heykeli
Quetta çarşısı
Yolcu duygu ve görüşü

H. M.
Mehmet Emin
M. Şekip
Enis Behiç
Kadri
Sami Sabit
Gazi Mustafa Kemal
Şükûfe Nihal
İffet Halim
Cevat

Fotoğraf neler yapıyor?
Keman san'atı ve biz
Meydanlar
Yeşilcami ve Yeşilturbe
Acara cumhuriyetinde
Ankara postası
Kör kuyu
Eski kılıç (hikâye)
Şeytanın merhameti (hikâye)
Munisler (Dostoyevkiden)

Nusret Kemal
M. Ragıp
Celal Esat
Nurettin
İ. Hikmet
Hikmet Şevki
Faruk Nafiz
Aka Gündüz
A. Gaffar
A. Ragıp

29 Teşrinievel

Bugün Türkiye Cumhuriyeti altıncı yaşına giriyor. Altı yaşındaki bir teşekkül henüz çocuk dımdır. Bu çocuğu dikkatle büyötmek, kuvvetli yetiştirmek için bu günkü nesil, elinden ne geldi ise, yapmaktan çekinmedi ve bu ihtimamla cumhuriyeti miz şimdi bütün tehlikelere, bütün arızalara karşı emniyet içindedir.

Cumhuriyet, bu devrin, bu neslin çocuğudur. Onu biz evlat gibi sevdik. Bu çocuk gelecek neslin kardaşı, ondan sonrakilerin de babası olacak ve nihayet, mermer bir heykel gibi, nesilden nesle, asırdan asra, başı yukarda, göğsü geniş ve genç,

intikal edecektir. Biz, yarınki nesillerin tapacağı putu, bu yeni timsalde görüyoruz. Dünyada hiç bir put bu kadar mukaddes olmamıştır!

Gaziye Cumhuriyetten evel tanıdık, fakat Gazi Cumhuriyeti hepimizden evel tanımıştır. Bize Cumhuriyeti tanıtan odur, ve eğer o tanıtmamış olsaydı biz bu büyük hakikatın rüyasını görmeden istiklali gaiplere karışmış bir millettik. Bunun için Cumhuriyet, Gazi, bizim lisanımızda birbirine karışan, birbirile kaynaşan iki kelimedir ki bunu bizden öğrencek olan bütün nesiller bu iki

kardeş kelimeyi birbirinden ayıramayacaklardır.

Gazi, yalnız zamanını aşmış, istikbale hüküm eden bir deha değildir, O aynı zamanda, mensup olduğu cemiyeti devrinin ilerisine götürmüş, milletine ve milletlere geniş yollar açmış bir dehadır. Bütün Asya, beklediği fecri, onun parmağının ucundan görebilir.

Gazi 1789 ihtilalini 1335 te yaptı. 1339 da bizi 1871 inkılabına erıştirdi ve bugün bütün medenî milletler gibi, bütün medenî milletlerle yana, 1929 da bulunuyoruz.

H. M.

Musahabe :

Yüksek tahsil meselesi

— 2 —

Yüksek tahsil müesseseleri istediğimiz şekilde tekâmül etmeyince, eyi bir tarzda yürütmeyince, hatıra gelen en kısa, en radikal tedbir olmak üzere bu müesseselere sarfedilen para ile Avrupaya talebe göndermek, gençleri orada yetiştirmek oluyor. Bu tedbiri ileri sürenlerin elinde çok riyaî görünen delil de vardır. Bunlar derler ki “bu müesseselerde ne kadar talebe var, ne kadar genç yetiştiriyorsunuz, Her genç size kaç mal oluyor? Bu para ile garbe talebe gönderirsiniz. Mükemmel mühendis, hukukçu, tarihçi... ilh yetiştirirsiniz... Bu yetiştireceğiniz gençler geldikten sonra Darülfünun açmağı düşünürsünüz. Şimdi yapacağınız şey bu âli müesseseleri kapatmak, onun parasıyla Avrupaya talebe göndermektir.”

Eğer maksat Türkiyede muayyen miktarda Doktor, Avukat, Mühendis.. ilh. bulundurmak olsaydı hakikaten böyle yapmak lâzım gelirdi. Halbuki yüksek tahsil müesseselerinin vazifesi yalnız Mühendis, Doktor yetiştirmek değildir. Bunlar memlekette bir ilim merkezi vücuda getireceklerdir, müesseseler sayesinde mütemadiyen mensup olduğu ilimle uğraşan müderrisler, onların yanında alim olmağa çalışan muavinler, asistanlar bir kül halinde ilim merkezi teşkil edecekler, ilim için çalışmak isteyenler orada bir muhit bulabileceklerdir. Yüksek tahsil müesseselerinden beklenen budur. Avrupada talebe tahsil ettirmek hiç bir zaman bunun yerini tutamaz. Bilâkis bu müesseseler hatta muvakkat diyerek ortadan kaldırıldığı zaman Avrupadan dönecek gençler ilim için çalışmak isteseler bile yer bulamayacaklardır.

Avrupada tahsil insanı âlim yapamaz. Sadece alime, çalışmak için icap eden malûmat ve usulü verir, âlim yüksek bir müesseseye barınıp, bir laboratovar içinde çalışmakla yetişir; memlekette bu yüksek müesseseler olmayınca bu gençler nerede çalışarak kendilerini yetiştireceklerdir? Bu tezil ortaya koyanlar yüksek müesseseleri muvakkaten kaldırmak istediklerini,

Avrupada tahsil etmiş gençler gelince

tekrar darülfünun şubelerinin ve yüksek müesseselerin kuvvetle açılacağını söylerler. Avrupada tahsil edenler muallim, profesör olarak dönmezler ki.. Muallim olabilmek için onların kurulmuş bir müessese içinde, laboratovar ve enstitüde, hatta bir muallim yanında çalışmaları lâzımdır. Bugün yüksek müesseselerde muallim olanların eksiklikleri Avrupada tahsil etmemiş olmaları değildir. Âli müesseselerde muallimlik edenlerin hiç olmazsa yüzde yetmişi Avrupada tahsil etmişlerdir. Bunlar alim olamamışlarsa noksanları tahsillerini Avrupa da yapmamış olmaları değildir. Avrupada tahsil edip dönecek gençlerinde şimdikilerden farklı bir yol takip edeceklerini kim temin eder?

Hakikat şudur ki bir ilim muhiti olmadıkça Avrupa da tahsil edip döneceklerin de şimdikilerden çok farklı bir yol takip etmek imkânını bulacaklarını hiç zannetmiyorum. Eğer tahsil ettirdiğimiz gençleri ilim yoluna sevk etmek istiyorsak onlara memlekete döndükleri zaman ilim için çalışmaları imkânını verelim.

Bunun için evel emirde yavaş yavaş ilim hakkındaki zihniyeti değiştirmek ıktıza eder. İtiraf etmelidir ki son zamanlarda memlekette adeta hissi selim kâ-i imiş gibi bir ruhî hâl hasıl olmuştur. Bir mevzu üzerinde uzun müddet çalışanlara kıymet vermek icap edeceğine inananlarımız çok azdır. Meğerki bu mevzu bir makine işletmek, bir hastayı eyi etmek gibi gözle görülecek bir mesele olsun... Her hangi bir mevzu üzerine sabır ile uzun müddet uğraşmak sahası haricinde iş istememek bir nevi zekâsızlık bile görülmüştür. İlim çalışanlar hiç bir yerde maddi büyük bir kazanç ümidini beslemezler. Fakat onların alacakları manevî mevki, yazacağı kitapların takdiri, talebesinin merbutiyeti kâfi bir mükâfat, bir cazibe olur. Bizde meselâ riyaziyeye, fizike dair eyi bir eser yazılsa kimin nazarı dikkatini celbeder? Kim okuyacak, kim tenkit edecektir? Biz kendi adamlarımızın kıymetini ecnebilere öğreniriz.

Eğer bir ilim adamı kitap yazar, hariçte ufak tefek takdire şayarsa o vakit ilmine inanırız. Fakat Şarka ait tarih, türk edebiyatı gibi mevzular, yahut basit observasyonlar bir tarafa bırakılırsa Garp ilim adamları için yeni olacak bir eser vücuda getirmek, bunu garbe tanıttırmak çok güç iştir. İlim itibarile çok çorak olan bu muhitte her çalışanın buna muvaffak olacağını zannetmek hayaldir.

Bu memleket irfanına “bir şey,” ilâve edenlere kıymet vermemiz sayesindedir ki bu nevi yüksek âlimleri yetiştirebiliriz. Halbuki böyle takdir edecek muhit henüz yoktur. Bizde ilimde bir resmî mevki gibi adeta tayinle, resmî makam işgal eyleyenlerin takdirile kıymet kazanır. Bir ilimle uğraşanlar daha doğrusu amelî işler varken bir ilim kitabı okumağa tenezzül eyleyenlerin adedi mahdud olduğu için eser yazarların mensup olduğu zümre tarafından bile takdire uğramaz. Türkçe yazılmış eser çok kimse tarafından yanlışlıkları görülmek için bile okunmaz Türkçe neşredilmiş kitaplardan hiç birini okumamak bir marifet bile telakki olunur

Böyle bir manevî hava içinde âlim yetişemez. Âli müesseseler eyi bir teşkilâtçının kuvveti, hükûmetin ehemmiyet vermesi sayesinde yeni bir hava yaratacak hale getirebilir. İşte o vakit Avrupa’da tahsil ettirdiğimiz gençler memlekete döndükleri zaman mensup oldukları ilim için çalışacak yer bulurlar, kendilerine ilim adamı olarak imkânı verilmiş olur. Yüksek tahsil müesseselerinin elimizdeki vasıtalarla eyileştirmek Avrupadan tahsilden dönecek gençlerimizden istifade için de şarttır. Bunu düşünerek bu müesseseleri inkişaf ettirmek tedbirlerini bulmalıyız. Ben şuna tamamen inanırım ki bugünkü vasıtalarla da bu müesseseleri şimdikininki iki misli daha eyi hale getirmek mümkündür.

Mehmet Emin